

## Duray Miklós: Európát ma nem elrabolják...

*Előadás a Százak Tanácsának műhely-konferenciáján  
Elhangzott: Budapesten; 2013. szeptember 27-én*

### Európa mitológiai gyökerei

A görög mitológia egyik csodálatos története az állítólag szépségesen szép Európé elrablása. Agénór lánya a beléje szerető, a fehér bika képében őt elrabló és Krétára elhurcoló Zeusztól, akitől három gyermeke is származott, végkielégítésként három ajándékot kapott: egy mindig célba találó eszközt (dárdát) személyes önvédelmére vagy másra, egy társat (kutyát) a zsákmányszerzésre és egy rajta kívül álló erőt (bronzszobrot) a védelemre.

Amennyiben Európé leszármazottai vagyunk, számot kellene adnunk arról, hogyan sáfárcodtunk Zeusz ajándékaival, hiszen mi vagyunk az örökösök. Megvédtük-e, azaz folyamatossá tettük-e a „szépség” szellemiségét, vagy másra is használtuk az önvédelmi dárdát? A zsákmányszerző kutya életünk megtartására kellett-e vagy buja gazdagodásra? Hogyan viszonyulunk ahhoz az eszméhez, ami az ó-görögöktől a kereszténységen át a máig átíveli az Európa-eszmét?

A 20. században többször idéztük vissza – néha felszínesen sopánkodva – ennek a történetnek a jelképes üzenetét, Európa elrablását. Elrabolták a mi Európánkat, értékeinket, eszménket és szellemiségünket – mondtuk az első világháborút lezáró békekonstrukció, a fasizmus, a náciizmus a kommunizmus kapcsán. Erre kényszeredetten, elsősorban mi magyarok azt válaszoltuk: hazánk Európa. Mi úgy értelmeztük: ezt is elrabolták, nem csak a szűkebb pátriát.

Nem érdemes belebonyolódni a szövevényekbe. Azt azonban hozzávetőlegesen tudjuk, mikor született az Európa-eszme és mikor fogalmazódott meg a vele szemben álló szemlélet, mióta folyik az Európa-eszme elrablása, ami azóta is tart, hogy elkezdődött – szerencsére még nem teljesült be.

A mitológiai történet ma már csak a jelképesége miatt érdekes, mert nem arról szól, ami ma történik Európában és a világunknak abban

a részében, ahová Európa sugározta ki közvetlen hatását. Arról azonban szól: annyira csábító volt a királylány, hogy még Zeusz sem tudott neki ellenállni. Ez a megállapítás a mai Európának egy korábbi, talán reneszánsz-kori képére érvényes még, de egyes érdekek számára ma is. El kell orozni Európát a felépítőket, azok utódait és azoknak az utódait elől, mert még mai, rogyant állapotában is használható valamire. Ha másra nem: paravánnak.

### Európa kulturális gyökerei

A mai Európát sokan úgy jellemzik, hogy ez a zsidó-keresztény kultúrkör megvalósulása, noha sokkal inkább a görög-római-keresztény hagyományok megtestesítője (kellene, hogy legyen). Hiszen Róma a görög értékek nélkül soha sem lett volna naggyá és Európa a görög-latin alapokon kibontakozott kereszténység nélkül soha sem vált volna fogalommal.

A zsidó hagyományok oly szempontból fontosak, hogy a kereszténység ezekkel szemben, vagy ezektől elhatárolódva fogalmazta meg magát, elsősorban a megbocsátás és a szeretet eszméjével, a gyűlöletnek és a felelősség átruházásának elutasításával, valamint a pénz világáról a lelki életnek illetve a szellemi értékeknek a leválasztásával. Ettől újszövetség az, amit krisztusi eredetűnek tartunk. Ez nem hitbéli, hanem értékrendi kérdés. Ez azt jelenti, hogy egy zsidó is lehet értékrendileg keresztény és egy keresztény is lehet ószövetségi értékrendet valló ember. Lehet, hogy van ebben sorsszerűség, de semmiképp sem előítéletesség.

Ezt igazolja az Új Szövetségben, Máté evangéliuma 21. fejezetének 12. és 13. versében leírt történet. Ez egy olyan történelmi, mondhatni, máig hatással bíró esemény volt, ami világtörténelmi jelentőséget nyert. Máté evangélista arról számol be, hogy Jézus kikergette az árusokat, a vásárosokat, az alkuszokat, a pénzváltókat a Templomból. Azokat zavarta ki az eszme házából, akik a „latrok barlangjává” tették a szent helyet. Hiába találunk visszautalást az Ó Szövetségben Ésaías és Jeremiás könyvében a megtisztulásra tett kísérletekre, egyik sem hasonlít Jézus határozott cselekedetéhez. Valószínűleg ekkor, ott a jeruzsálemi Templomban dőlt el a názáreti sorsa, mert ezzel a tetteivel lépte át a tűréshatárt. Szétrúgta azt a pusmogással összekutyult zagyvaságot, ami addig természetes volt. Tetteivel kiverte a biztosítékot a főpap az írástudók és a vének körében,

akik a messiást a saját világi hatalmuk (pénz, kereskedelem, gazdasági befolyás) megteremtőjeként képelték el. Valamivel később hiába mondta Jézus, hogy „Adjátok meg azért, ami a császáré a császárnak: és ami az Istené az Istennek.” (Máté 22., 21.) Ez csak annyira volt használható, hogy Pilátus moshassa a kezét.

Mindebből azonban ne vonjunk le egyházhoz, valláshoz vagy valamely közösséghez való tartozásra vonatkozó summás ítéleteket. Ez szemléleti és értékrendi kérdés.

### Európa-eszme

Tulajdonképpen az említett evangéliumi történet a beléptető abba a szellemi térbe, amit ma Európa-eszmének nevezünk, egyben magyarázata a Ma válságokkal teli korszakának is. Ez az értelmezési kapuja a 20. és a 21. évszázad válságvonulatainak, ami Európán és az Európából kiterjedő világon ismétlődően végigvonul, ami nem csak gazdasági és pénzvilági válságjelenségekben nyilvánul meg, hanem értékrendi, erkölcsi, társadalmi válságként is jelentkezik. Amit 1929-ben gazdasági világválságként értelmeztünk, noha termelési, piaci, pénzügyi és erkölcsi válságot jelentett, hiszen hogyan lehet másként értelmezni a kenyérgabonának az Óceán amerikai partjánál megtörtént tengerbe öntését – ahelyett, hogy a fölösleget szétosztottuk volna a rászorulóknak között. Amely jelenséget a 21. század első évtizedében Európa válságának is kezdtünk nevezni. Nem véletlen, hogy Angela Merkel második kancellárságának idején kijelentette: vége a multikulturalizmusnak Németországban – feltelezhető, nem az ott élő muzulmánokra gondolt (hiszen őket egy életstílus vonzotta oda), hanem arra az amerikai társadalom típusra célzott, amelyben szemrebbelés nélkül felcserélhető a keresztény érték, vagy bármilyen hagyományos érték a pénzvilág értékrendjével.

### Európa válsága

Európa válságának azonban ez csak értelmezési háttere.

A válság nem 1890-ben az osztrák-magyar dualizmus válságával, sem 1933-ban Hitler kancellárságával, sem 1945-ben, ahogyan Churchill fultoni beszéde alapján érthetnénk, de nem is 1967-ben a nagy közel-

keleti háborús bonyodalommal, még kevésbé 2001. szeptember 11-ével a New York-i kereskedelmi központ iker épülete ellen intézett repülőgép merénylettel és nem is 2008-ban a Lehmann Brothers Holding bedőlésével kezdődött. Mindekkor csak rájöttünk, hogy válság van.

Az első világháborút lezáró Versailles-i békeokmány és annak hatalmi-politikai háttere azonban jelentősen hozzájárult a megismétlődő válságok elmélyüléséhez.

Ma már egyre inkább érezhető, hogy Európa válsága korábban kezdődött. Véltetően az abszolutizmussal vette kezdetét.

Gondoljuk végig. Az abszolutizmust megelőzte a hitújítás, azt pedig a reneszánsz. A reneszánsz az újjászületést jelentette, a hitújítás pedig a latin rítusú kereszténységre ragadt formalitások és hazugságok levetkőztetését. De a folyamat érintett még egy fontos kérdést, aminek a hatása jövőbe mutató volt: mindenki anyanyelvén dicsérhesse az Urat.

A sokak számára érthetetlen (noha nem céltalan) latin nyelvű univerzalitást Husz János alakította át mindenki számára az anyanyelvén érthető és elérhető istendicséretté. Őt ebben a többiek csak követték. Ezzel, és nem a kálvini vagy lutheri indíttatású ideológiai vagy vallásfilozófiai okokkal magyarázható, hogy a korabeli Magyarországnak mintegy 80 % „újhitű” lett. Ez a váltás azonban sokkal gyorsabban zajlott, mint néhány száz évvel korábban a kereszténység fölvétele. Főleg erőszakmentesen.

Mit változtatott meg a „hitújítás”?

### Európa „születése” – alapértékek

Létezik több mint ezeröt száz éve egy olyan nagytársadalmi szivattyú, ami kelet felől nyugati irányba mozgatja az embereket. Kezdetben ezek seregek és népek voltak, ma egyének, de tömegesen. Ezt nem lehet semmilyen fondorlat számlájára írni. Ezeröt száz évvel ezelőtt azonban a népek kelet-nyugati irányú vándorlási hajlama megcsappant és kezdett kialakulni egy etnikai és állami/hatalmi szerkezet Európában, amiről látható volt, hogy állandó lesz. Az akkori Európa legerősebb hatalmát hivatalosan 962-ben létrejött Német-római Birodalom jelentette. Ezért indult innen, I. Ottó kezdeményezésére az európai politika megfogalmazásának első kísérlete. Quedlinburgban 973 húsvétján ült össze az első európai csúcserkeztet, aminek nyilvánvaló célja az volt, hogy ki-

szorítsa Bizánc befolyását az európai területről (noha Bizánc és a befolyása alatt lévő bolgárok követe is részt vett a tanácskozáson). További célja volt, hogy egységes európai egyházi közigazgatást vezessen be (más akkor még nem volt). Valamint legyen egy egységes nyelvi érintkezési csatorna: a latin nyelv. Számunkra fontos, hogy a magyarok is (Taksony fejedelem szándéka és Géza fejedelem indítéka szerint) részt vettek az első európai csúcson. Az értekezlet üzenete ma is értékelhető és viszonyítható: legyen egy, a latin rítusú kereszténység szellemében egységes, vagy inkább egyetemes Európa. Az 1140 évvel ezelőtti Európában ez lett a közös eszme.

### Az alapértékek megrendülése

A reneszánsz a polgárosodással, majd a hitújítás a nyelviséggel két quedinburgi értéket rendített meg. Az egyik a merev hatalmi szerkezet volt, ugyanis a főnemesség, köznemesség és a papság mellett világra segítette a negyedik rendet, a polgárságot. A másik a nemzeti népiséget maga alá teperő latin egyetemesség volt, mert az istentiszteletek korábbi latin nyelvével felváltó nemzeti nyelv ezt a nyelvi egyetemességet kérdőjelezte meg.

Az akkori kor merevségéről vall, hogy ezt a változást nem tudta kezelni.

Az abszolutizmus (a reneszánsz és a hitújítás közvetett hatására) ezzel szemben fogalmazódott meg, ami a másság üldözését, másrészt a vertikálisan leképződő hatalom védelmét, a központi hatalom megerősítését, mai szóval élve a diktatúra bevezetését jelentette (itt indult növekedésnek a mai nemzetállam fogalom csírája is). Ne felejtjük el: ebben az időben francia területen felekezeti alapon a hugenották ezreit mészárolták le, faji alapon pedig a cigányok tízezreit.

Magyarország 1541-ben elvesztette állami függetlenségét, a Habsburg-ház hatalmi függvényévé vált, ami ugyan nem a korai abszolutizmus következménye volt, de annak a malmára hajtotta a vizet, ami a magyar Szent Koronának a Habsburg családra való átszállása után következett, és ez ugyancsak a másság elsöprésének jegyében zajlott. Térségünknek első ismert fasiszta ideológusa Kollonich Lipót volt, aki 1670-ben kijelentette, hogy Magyarországot koldussá, katolikussá és németté teszi.

Ez a szemlélet az addigi Európában, de a Kárpát-medencében biztosan – főleg Magyarországon – ismeretlen volt. Jusson eszünkbe. Az Árpád-háziak idején, Magyarországon a szászok, a kunok, a jászok autonómiával rendelkeztek, a palócok azért maradhattak meg a mai napig, mert senki sem akarta megszüntetni másságukat, a székely székek ugyancsak kiváltságok alapján léteztek, aminek ma is tudatformáló a hatása és Európa első vallási türelmi rendelete történelmi magyar területen, Erdélyben látott napvilágot 1568-ban.

Az abszolutizmus, visszautalva Kollonich szavaira, a hatalmi, ideológia és faji kizárólagosságot jelentette. Mondhatnánk: példát fogalmazott meg a huszadik és a huszonegyedik században duhajkodó kóros elméknek és a piaci pultok alatt a kofák szoknyája mögött rejtőzködő alattomos gazembereknek, például egy Szamuelynek, Hitlernek, Beneš Edvárdnak és a hozzá hasonlóknak.

A 17. századi Nyugat-Európa korai fasizmusának egy másik, szűkebb keresztmetszetű ideológusa Montecuccoli tábornok volt, aki a háborúk, az abszolutizmus idején lefolytatott, vallásháborúnak álcázott intervenciók, imperialisztikus hódítások alapelveként fogalmazta meg egyetlen eszmeiségét: pénz, pénz, pénz.

Tiszta sor: minden erőszakos hatalom pénzügyileg rászorulttá válik, mert a háború mindig többbe kerül, mint a béke. A háború a fegyvert gyártókat, a hadtáp beszállítóit és a hitelezőket erősíti, az államhatalmat pedig függővé teszi. A doberdói fennsíkon és az Isonzónál a magyar (osztrák-magyar) katonák, ha még tehetnék, tanúsíthatnák, hogy fűrészpórral töltött kézigránátokat kaptak a kezükbe. Nem a szemben álló olaszok fortélyának okán, hanem az otthoni beszállítók, kereskedők révén, akiknek ugyancsak voltak beszállítóik. Ez így működött már a 18. században is – a hadtápot ellátó kereskedők a legrosszabb minőségű portékájukat adták el a hadseregnek. Előtte kivásárolták a családjuk férfi tagjainak hadra fogását a kincstártól.

Ma már ettől sokkal átgondoltabb eszközök is szolgálnak a függőségi rendszerek kialakítására. Például a módszeres bevetés és elbűtítés a sajtó, a televízió, a reklámok, divatcégek, a multinacionális vállalatok kínálatainak segítségével.

A rendszer lényege változatlan: a központtól, a hálózattól, az ebben működő pénzintézettől, és a hitelt nyújtó banktól, vagy a farok végén

himbálódzó bojtól, a kereskedőtől függ az állam, a gazdaság, a piac, az ember. Noha a piacgazdaság elmélete szerint ennek fordítva kellene működni, mert állítólag a kereslet befolyásolja a kínálatot, a vásárló határozza meg a keresletet. Akárcsak a demokráciában, a választópolgár dönti el, ki legyen kormányon. Számtalan tapasztalat igazolja azonban, hogy sem a „piac” gazdaság, sem a „demo(sz)” krácia nem alulról felfelé működik, hanem fordítva.

A demokrácia értékrendje szerint az államnak az embert, a polgárt kellene szolgálnia, mert az ő akaratából jött létre. A piacgazdaság elmélete szerint is a vevő az első számú szereplője a láncolatnak, mert nélküle nincs kereslet. Abban a rendszerben, amit korábban kapitalizmusnak nevezünk, átmenetileg kommunizmusnak, egy időben piacgazdaságnak, ma globális mit tudom minek, azonban az állam szerepe azért másodlagos, mert az ember is másodlagos, tehát a vevő is csak eszköz. Az állam-ellenesség ebben a szemléleti rendszerben valójában ember-ellenesség, mert az államot, mint szervezeti rendszert az ember alkotja.

Az üzletközpontú rendszerekben a központ, a hálózat dönti el, hogy hová irányítsák az ember figyelmét. Például mit vásároljon, vagy a pénzintézet által nyújtott hitel szerint merre és hová lépjen. A központ döntése szerint a pénzintézet dönti el a társadalmi szokások módosulásának irányát is, mert megszabja a pénz áramlását. Azt is meghatározza, mennyi gyerek szülessen egy családban, mert tőle függ, hogy mennyi gyereket képes felnevelni a szülő. És tőle függjön a nyugdíj is, mert ő határozza meg a nyugdíj-járulékot. Ezért kell felemelni a nyugdíj korhatárt. A kötelező magán nyugdíjbiztosítási rendszer, amit a nyugdíjbiztosítás második pillérének is neveztek a „Nemzetközi” Pénzügyi (Monetary) ismertebb nevén Valutaalap nyomására jött létre. Aminek a lényege: minél több pénzt kihúzni az egyének és az állam zsebéből. Következémszerűen az a jó, ha korán meghalnak az emberek – ebből tejel a központ. Mindebben azonban az a legjobb, ha nincs az embereknek jövőképe, de van identitászavara, mert akkor mindkettőt kívülről lehet irányítani.

Ebben a rendszerben zavaró körülmény az ember által létrehozott és működtetett állam, mert az a rendet szolgálja és vetélytársa a más célok szerint működő szerkezetnek.

Ezzel kapcsolatban azonban létezik egy örökzöld-kérdés: van-e olyan rendszer, ami nem uralkodik el a létrehozója, az ember fölött?

## Európa elrablása...

Európa elrablása tehát folyamatban van. Már réges-régen nem a Fehér Bikáról és a szépséges királyleányról szól a történet, hanem teljesen másról. Talán nem is tudni pontosan, hogy miről. Egy áttekinthető nagyságú halmaz még értelmezhető, de ezen felül már nem, sőt nem is ellenőrizhető, mert öntörvényűvé válik, a benne kialakuló vonzéspontok pedig a Brown-mozgásra hasonlító jellegük miatt alig követhetők nyomon. Körülbelül olyan ez az állapot, mint a középkori várak falába épített potytyantós illemhelyek esetében: fent csinálók, de kiszámíthatatlan, hogy lent hová vagy kire esik. Egy biztos, hogy a gravitáció törvénye szerint zajlik az esemény: csak annak a nyakába hullhat, aki lent van. Ebben a sajátságos, szerkesztett káoszban csak azok ismerik ki magukat, akik létrehozták a rendszert, vagy azok sem. És ha mégis, valaki, kívülről átlátja, akár halálfia lehet.

Az 1848. február 15-én megjelent Kommunista Kiáltvány azonban minden eddigihez képest egy új korszak nyitányát jelentette és minden későbbi, akár 21. századi kérdésünkre is megadja a választ.

A „kísértet járja be Európát, a Kommunizmus kísértete” nem egy olyan reformot harangozott be, mint a reneszánsz vagy a hitújítás, hanem Quedlinburgtól a nemzeti megújulásig terjedően minden hagyományos eszmének az elutasítását. A társadalmi gyűlölet szellemének az elterjedését. „Minden eddigi társadalom története osztályharcok története” – hirdette a kiáltvány. Ami nem volt igaz, hiszen az előtte lévő évszázadokban nem a különböző társadalmi rétegeknek az ütközése volt a jellemző, hanem a hatalmi érdekek összehangolása. Erről szólt az évszázadokon át művelt dinasztikus politika, ami a dinasztikiáknak nagyon sok pénzébe került és emiatt hitelfüggővé váltak.

Csak nem az történt 1848-ban, hogy a kommunisták a hitelezők forradalmát hirdették meg? A vissza nem fizetett hitelünk fejében mi akarjuk irányítani az államot? Ha nem kaphatjuk vissza a pénzünket, adjátok nekünk eddigi hatalmatokat!

A hitelezők és a hitelt felvevők között azonban létrejött egy türelmi egyezmény. Az Osztrák-Magyar Monarchiában ezt a kiegyezés időszakának nevezik, Európa nyugati felében ez volt a dinasztikus korszak leáldozása. Ennek jött el a végső határideje 1914-ben. A végelszámolás

1918-ban következett be. A második világháború ennek a végelszámolásnak a revíziójaként következett be. A hitelezők győztek.

A tragédia nyugat-európai szereplői, azaz a Szovjetunió által uralt európai területtől nyugatra eső területen sejtették, de lehet, hogy tudták is, hogy a hitelezők és az adósok közötti háború áldozatai lettek. Hiszen Anglia sem teljesítette korábbi ígérését Palesztinával kapcsolatban, noha a királyság sokszázezer angol ember életét adta érte. A második világháború borzalmait azonban felülírták a 17. és a 18. század „vallásháborúnak” álcázott ellentéteit.

Az 1945. május 8-i fegyverletétel után nem sokkal az Európa-eszme megtisztítására, a kölcsönös bizalom helyreállítására, Európát Európává tevő értékrend visszaállítására törekedtek Nyugat-Európa politikusai. Európának abban a térségben kezdődött ez az újrakezdet, ahol annak idején a Német-Római Birodalom létezett. Az újkori faszizmustól, náciizmustól, kommunizmustól és szocializmustól nem érintett francia, német és olasz területek kereszténydemokrata politikusai kísérletet tettek egy új „quedlinburgi”, melynek eredményeként 1950–1952-ben létrehozták a Szén- és Acélközösséget. Az alapgondolata az volt, hogy közösen ellenőrizhessék azokat a stratégiai jelentőségű iparágakat, amik kulcsfontosságúak voltak a modern háborúk (első és második világháború) kirobbanása során.

Az alapgondolat valóban a quedlinburgihoz hasonlítható. Gyengéje viszont az volt, hogy hiányzott belőle az emberi tényező, mert kizárólag gazdasági alapon jött létre. A gazdaság kereskedelem, a kereskedelem pedig pénz. És amióta a pénz nem csupán csereérték, hanem termelőeszköz is, a gazdasági alapon megkötött megállapodások a pénz vonzáskörébe tartoznak. A pénz pedig a pénzintézetek és intézmények befolyása alatt áll, ami a gazdaságtól elkülönülő világ, távol áll az erkölcsi normáktól.

Figyelemre méltó, hogy a Szén- és Acélszövetség megkötésétől (1951), majd az első Római Szerződéstől (1957) számítva a mai Európai Unióban pont az a közös eszme hiányzik ami Quedlinburgtól a 19. század végéig úgy-ahogy összetartotta Európát: a kereszténység értékrendje – ez hiányzik az unió alapokmányából is. Krisztus ugyan kiűzte a kufárokat a Templomból, ma azonban az EU-t a kufárok igazgatják. A brüsszeli központ számára bűdösek azok a tagországok és nemzetek, amelyek nyíltan és kinyilatkoztatva tartják magukat a keresztény értékrendhez.

A minap olvastam, jöttömben-jártomban a budapesti Metro hirdetési újság első oldalán egy nagybetűs címet (2013. szeptember 19.) „Tart a jövőtől az új generáció”. Magyarul: a fiatalok félnek a jövőtől. Egy szociológiai felmérés adatait összegezték röviden ezen a címen (www.kutatópont.hu), aminek a lényege, hogy nincs a 15–30 éves magyarországi korosztálynak a saját helyzete javítására kialakult jövőképe, nincs politikai eszményképe és elfogyott a családalapításra elégséges ereje. Az egy nappal korábban megjelent Helyi Téma c. budapesti belvárosi újságban pedig az a cím keltette fel a figyelmemet, hogy „a szörztelenített apa megzavarja a gyerek nemi identitását?” A kérdőjelet a szerkesztő követte el. A megkérdezett interjúalany, Bagdy Emőke egyértelmű volt: ha a fiúgyermek számára az apa férfiassága és a leánygyermeknek az anya nőiessége nem példakép, azaz, ha az apa nem férfi és az anya nem nőies, nemi identitászavarok léphetnek fel. Bár távolinak tűnik egymástól a két téma, mégis összefügg, mert a jövőkép nélkülség és az identitászavar (akár nemi, akár nemzeti) megtetőzve az értékrendi kuszassággal ugyanazt a kiszolgáltatottságot eredményezheti.

A minap az egyik szupermarketben szőlőmag olajat akartam vásárolni. Nem szerepelt a kínált árúk között, de volt pálmaolaj. És egyből fölémlelt a szemem előtt az a légi felvétel, melyen az indonéziai kiirtott dzsungel helyén sýnylődnak a pálmaültetvények. A korábbi buja vegetáció, klorofilos asszimiláció, kitudja milyen nyüzsgő állatvilág helyében a teodolittal katonás sorba mért, megfelelő távolságra ültetett olajpálmaák rondítottak sok ezerhektárnyi területen. A természetrombolás rémképeinek felemlegetésétől eltekintek, ezt mindenki megteheti magánszorgalomból saját okulására. A világháló számtalan kínálatot tár elénk. A konzekvencia: ez több mint Európa elrablása, ez már a Földünk elrablása. A rablók azonban valószínűleg ugyanazok, akik nem olvasták Máté evangéliumának idézett verseit.

Csupán megjegyzésként: a szőlőmag olaj elsősorban borászati hulladékból gyártható, a pálmaolaj nyersanyagát termelni kell. Az utóbbi kiadósabb, az előbbi hulladékhasznosító, feldolgozása bonyolultabb, de munkahelyteremtő, ugyanakkor ezerféle biológiailag hasznosítható vegyületet tartalmaz.

A kulcsszó talán a munkahelyteremtés. Attól tartok, hogy a munka nélkülség is cél, nem következmény.

A kommunista rendszerben azzal is kézben lehetett tartani az emberek sorsát, hogy a munkanélküliséget büntetendő munkakerülésnek tekintették. A globális gazdasági viszonyok között – ami köszönő viszonyban sincs a klasszikus kapitalizmussal, annak csak néhány, piacvontakozású elemét tartalmazza paravánként – a munkanélküliség a társadalom manipulálására szolgáló eszköz.

Attól tartok, hogy eljutunk egy felismerésig: a kommunista rendszer és a globalista kapitalizmus között csupán elhanyagolható a különbség. Az előbbi rendszerelvűen nyírta ki az ellenfeleit, az utóbbi pedig nyomon követhetetlen módszerekkel semlegesíti vagy számolja fel az elégedetlenekeket és a veszteseket. Egyetértek azzal, hogy nem mindegy: tankokkal vagy bankokkal. De ha a végeredmény ugyanaz, lehet, hogy a megrendelő is azonos.

Ha a végeredmény ugyanaz, lehet, hogy a megrendelő is azonos.

**Szénási Szilárd:**

**Vallás, Hit, Istenkép.**

**A „hitben való növekedés” (Fil 1,25) pszichológiai aspektusai**

Ebben a rövid tanulmányban szeretnék rámutatni a gyermekkor lelki fejlődésének azon szakaszaira, melyek nagyban befolyásolják a felnőttkor vallásosságát, a hit fogalmát és az istenképre is hatással vannak.

Az újkori lélektan képviselői – a korábbi felfogástól eltérően – a lelket és a testet nem választották el, hanem a lét egységes, egymást kiegészítő alkotóelemeinek tekintették. Továbbá egy újszerű megközelítéssel a felnőtt lélekelemzés helyébe a gyermeki lélek fejlődésének megfigyelése lépett. Onnantól kezdve az azt érő deformitásokból vezettek le szinte minden elméletet. A gyermeket miniatűr felnőttnek tekintették. „A fejlődő ember (*nem gyereket ír Freud*) sokáig él együtt szüleivel, és függ tőlük”.<sup>1</sup> A gyermekről teljesen úgy gondolkodnak, mint a létezés egészen független típusáról, mint egyedi személyiségről. Továbbá mindent egy „primitív ember” lelki világán keresztül vezettek le, viselkedésének minden megnyilvánulását a legegyszerűbbtől a legösszetettebbig. „Freud és iskolája úgy tekintett a primitív lét tanulmányozására, mint a lélekgyógyászati irányok tartópillérére. Valamint Taylor, Frazer, Levy, Bruhl és a hozzájuk hasonló antropológusok adták a geneológiát a modern pszichológia egyik fontos fejezetéhez...”<sup>2</sup>.

**A korosztály jellegzetességei**

A gyermek az óvodáskor végére eléri az iskolai munkához, az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet. Ugyanis 6–7 éves korban jelentős minőségi ugrás következik be a fejlődésben.

A 6–12 éves kor közötti gyerekek már egy sor konzervációs fogalmat birtokolnak szilárdan, és sikeresen kezdenek végrehajtani logikai műve-

<sup>1</sup> Freud, Sigmund, A pszichoanalízis foglalatja, Esszék, Budapest, Gondolat, 1982, 412. p.

<sup>2</sup> Jastrow, Joseph, The Journal of Psychology, Vol. 34, 1927, 169. p.